

tio, sed quia non potest purificari perfectio creata ab omni imperfectione sibi essentiali, et illa non purificata non potest esse in Deo, consequenter supra Deum non addit aliquid quod possit meliorare ipsum, sed solum quod possit diminuere, seu participare, et secundum participationem extendere.

XXIV. Ad primam confirmationem respondetur, quod ad cognoscendum distincte, et perfectissime aliquam creaturam sufficit cognoscere illam in aliquo principio, et virtute, a qua participatur secundum omnem rationem, et modum imaginabilem. Et hoc modo se habet virtus Dei ad creaturas. Si autem aliquid cognoscatur in alio, in quo solum imperfecte continetur, et non secundum omnem rationem ab illo participatur, ex vi talis continentiae non poterit perfecte cognosci. Ad hoc vero ut videatur intuitive in se, non requiritur quod videatur per ipsam creaturam, tamquam per medium seu motivum videndi, sed sufficit hoc medium esse ipsam virtutem divinam a qua participatur tota creatura, terminari

vero cognitionem ex parte objecti terminativi ad rem creatam, ut coexistentem sibi.

XXV. Ad secundam confirmationem respondetur negando suppositum nempe, quod dentur perfectiones creatæ determinati generis, et quod sublatis imperfectionibus remaneant in suo conceptu essentiali formaliter, ut declaratum est. Solum ergo sunt in Deo virtualiter sublatis imperfectionibus in virtute Dei a qua participantur, formaliter enim haberi non possunt propter imperfectionem, quæ sibi essentialis est, et cum qua producuntur a Deo ex parte rei productæ, licet perfectissime ex parte modi producendi. Et quando dicitur, quod creatura solum distinguitur a Deo per imperfectionem, distingo per imperfectionem sibi essentialem, et impræcindibilem, concedo; non essentialem sibi, nego. Et sic illa perfectio creata formaliter considerata non potest esse in Deo ob imperfectionem quidditative sibi convenientem, non solum ex parte modi se tenentem, et ita sufficit, quod sit in Deo virtualiter.

QUÆSTIO V.

DE BONO IN COMMUNI.

Tractaturus D. Thomas de attributo bonitatis, quod sequitur ad perfectionem, si quidem unumquodque in tantum est bonum, in quantum perfectum, prius agit de bono in communi, deinde quæstione sequenti de bono divino.

SUMMA QUÆSTIONIS V.

Circa bonum in communi considerat Div. Thomas tria. Primo, quomodo bonum se habeat ad ens, cum quo identificatur, et a quo differt secundum rationem. Secundo, quid sit illud in quo bonum differt ab ente, et in quo consistat. Tertio, quomodo bonum dividatur. Circa primum præmittit tamquam fundamentum in articulo primo, quod bonum est idem cum ente realiter, et differt ratione, eo quod ratio boni est, quod sit aliquid appetibile, omnia enim appetunt bonum, quia appetunt perfectionem suam, unde oportet, quod ut aliquid sit bonum, sit perfectum. Perfectum autem dicitur aliquid in quantum est in actu, quia esse in potentia est esse imperfectum, est autem in actu, in quantum habet esse et esse est actualitas entis, ergo oportet, quod bonum sit idem, quod ens in actu, et perfectum; explicat tamen bonum illam rationem appetibilis, quam non explicat ratio entis. Et ita stat bene aliquid esse simpliciter ens in ratione substantialis esse, non tamen esse simpliciter bonum, quia deest illi perfectio, et consummatio, quia per accidentia convenit illi.

Ex quo fundamento deducit D. Thomas articulis secundo et tertio, quod ens est prius ratione, quam bonum, et secundo, quomodo bonum conveniat omni enti. Primum ex eo ostendit, quia prima ratio cognoscendi est ens, cognoscitur enim unumquodque in quantum est ens, ergo secundum modum cognoscendi prius est ens, quam bonum, licet in ratione movendi, et causandi bonum sit prius, quam ens, quia est appetibile, et habet rationem finis, qui in causando, et movendo est prior. Secundum vero probat quia omni enti convenit esse, vel ordo ad esse. Ergo aliqua perfectio, seu actus, ergo aliqua ratio boni, quæ si consideretur, vel in statu puræ potentialitatis, ut materia prima, vel in statu excludente omnem motum, et allicientiam, non dicitur sub illo statu appeti, vel movere, et consequenter non est bonum in actu.

Circa secundum, explicat in articulis quarto et quinto quam causalitatem dicat bonum, et in quo consistat perfectio boni. Et dicit articulo quarto quod bonum importat causalitatem finis secundum quam bonum est diffusivum sui, quia importat rationem perfecti, non solum secundum rationem causæ formalis per quam aliquid perficitur, et constituitur in se

perfectum, sed secundum rationem appetibilis, qua movet appetitum, et hæc est ratio finis. In articulo autem quinto ostendit, quod perfectio, qua aliquid dicitur bonum consistit in modo, specie et ordine. Nam perfectum dicitur aliquid per aliquam formam, qua constituitur in actu, et hæc vocatur species, quia forma dat speciem rei. Ad formam autem aliquid præexigitur, et aliud consequitur. Præexigitur quidem modus, id est, commensuratio ad sua principia, sive efficientia, a quibus est, sive materialia, in quibus recipitur. Consequitur autem ordo, seu pondus, et inclinatio ad tendendum in sibi conveniens, et ita consistit bonum in specie, modo et ordine.

Circa tertium, dividit in articulo sexto bonum in honestum, utile et delectabile. Quæ divisio sumitur ex ipsa ratione appetibilis; dicitur enim appetibile id in quod tendit appetitus, et ubi terminatur motus ejus. Et ita requirit medium per quod tendit ad terminum et in ipso termino rem, in quam tendit, et quies, seu cessatio motus, quia fruitor termino. Si ergo aliquid appetitur, ut medium dicitur bonum utile, quia non in eo sistit, sed illo utitur ad aliud. Si appetitur ut terminus, si sit res propter se desiderata est honestum, si ut quies, seu jucundatio in bono, est delectabile.

QUÆSTIO VI.

DE BONITATE DEI.

SUMMA.

Quatuor ordinate explicat D. Thomas in hac quæstione. Primo, quoad an est, an Deo conveniat bonum. Secundo et tertio, quoad quid est, videlicet quantum, et quale sit illud bonum. Quantum, quia summum; quale, quia a se, seu per essentiam, et non per qualitates superadditas. Ex quo sequitur quartum scilicet, quod si est bonum a se alia debent esse bona ab ipso.

Circa primum, Deum esse bonum constat, quia est perfectus, ut quæstione quanta ostensum est, et est appetibilis, sibi quidem, quia est sua perfectio, nobis autem, quia dat nobis esse, et perfectionem tamquam primum agens.

Circa secundum, ostendit in articulo secundo, quod Deus sit summum bonum, in ly autem summum importatur quædam comparatio excessus maximi ad ea quæ sunt infra ipsum. Potest autem aliquid esse maximum, vel in aliquo determinato genere excedendo ea, quæ sunt illius generis, sicut dicimus summum Angelum, summum cælum, primum cælum, vel potest excedere simpliciter in omni genere bonorum, et sic solus Deus est summum bonum excedens omnia. Et ratio est, quia est prima causa omnium tamquam causa æquivoca, cujus proprium est non esse, ejusdem rationis cum effectu, sed excellentiori modo habere perfectionem effectus, ergo convenit Deo excedere omnia bona, quia est *causa omnium æquivoca, et sic est summum.*

Circa tertium, ostendit in articulo tertio quale sit hoc bonum, scilicet quod sit bonum per essentiam, quod nulli creaturæ convenit, quæ suam bonitatem habent per aliquid superadditum. Cujus ratio est, quia bonum est idem, quod perfectum, et res in actu, nulla autem creatura est, quæ per suam essentiam, id est, per prædicata quidditativa habeat totam suam perfectionem, et actum, nam in primis non habet esse, sine quo essentia non habet perfectionem in actu, neque bonum. Deinde, neque habet operari, quia potentiæ, quibus operatur non sunt ipsa essentia, et operatio ipsa etiam est accidens, et id quod consequitur per operationem, scilicet effectus, aliquid est præter essentiam, ergo in creaturis non pertinet ad essentiam omnis perfectio, et actus, qui pertinet ad bonitatem scilicet esse, operari, et consequi finem, quæ tamen omnia in Deo non distinguuntur, sed sunt ejus essentia.

Circa quartum, ostendit in articulo quarto omnia bona creata dici bona per bonitatem sibi formaliter convenientem intrinsece, participatam tamen a Deo, et ideo posse dici bona bonitate divina, ut causante, et efficiente. Ratio est, quia in absolutis non fit denominatio, nisi ab aliqua forma intrinseca, licet possit esse participata ab aliquo extrinseco, ergo